

Sygn. akt I CSK 221/21

POSTANOWIENIE

Dnia 24 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa W. Z.

przeciwko Centrum [...] w L.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 czerwca 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 listopada 2020 r., sygn. akt V ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 19 listopada 2020 r., zaskarżając ten wyrok w części, w jakiej Sąd drugiej instancji oddalił apelację pozwanego oraz orzekł o kosztach postępowania. Skarżący sformułował wniosek uchylenie tego orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwany powołał się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz istotne zagadnienia prawne, sprowadzające się do odpowiedzi na następujące pytania:

1) Czy w świetle art. 353 § 1 i 2 k.c. i art. 353¹ k.c. do ustanowienia kaucji gwarancyjnej, rozumianej jako odrębna od umowy o podwykonawstwo umowa zabezpieczająca roszczenia wykonawcy z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o podwykonawstwo robót budowlanych, rękojmi za wady oraz

gwarancji, może dojść na podstawie zgodnych oświadczeń woli strony umowy o podwykonawstwo, bez konieczności przeniesienia własności środków pieniężnych stanowiących przedmiot świadczenia z umowy kaucji?

2) Czy w świetle art. 647¹ § 5 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 31 maja 2017 r., art. 353 § 1 i 2 k.c., art. 353¹ k.c., art. 65 § 1 i § 2 k.c., art. 374 § 1 k.c., art. 506 § 1 k.c. zastrzeżenie w umowie o podwykonawstwo robót budowlanych zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań podwykonawcy, roszczeń wykonawcy z tytułu rękojmi i gwarancji w postaci zatrzymania części wynagrodzenia podwykonawcy, w sytuacji, gdy strony tej umowy: a) przewidziały, że umówione wynagrodzenie stanowi cenę za świadczenia z umowy o podwykonawstwo i innych umów zawartych przez strony, a objętych jednym dokumentem (kontraktem); b) uregulowały w umowie terminy zapłaty wynagrodzenia i nie przewidziały dla zatrzymanej części wynagrodzenia innych terminów zapłaty przypadających po ziszczeniu się określonych w umowie warunków zwrotu zabezpieczenia; c) nie zastrzegły woli utrzymania solidarnej odpowiedzialności inwestora za zapłatę zatrzymanej części wynagrodzenia ani w umowie, na zawarcie której wyraził zgodę inwestor ani później, w chwili powstania tej formy zabezpieczenia, poprzez wyraźne oświadczenie woli podwykonawcy skierowane do inwestora - nie wyłącza odpowiedzialności inwestora za zatrzymaną kwotę wynagrodzenia, gdyż stanowi jedynie zmianę terminu wymagalności zapłaty zatrzymanej kwoty wynagrodzenia, czy też poprzez takie zastrzeżenie w umowie dochodzi do odnowienia zobowiązania w zakresie zatrzymanej części wynagrodzenia poprzez zmianę podstawy prawnej świadczenia, zatrzymana kwota wynagrodzenia przestaje być częścią wynagrodzenia podwykonawcy, a staje się przedmiotem świadczenia z umowy kaucji, za zobowiązania z której inwestor nie odpowiada względem podwykonawcy solidarnie z wykonawcą?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania m.in., jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1) lub istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości

lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został umotywowany występowaniem istotnych zagadnień prawnych oraz potrzebą wykładni przepisów prawnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez skarżącego na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz uzasadnienia występowania w sprawie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; z 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18). Natomiast powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07 i z 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08).

Po pierwsze skarżący błędnie połączył obie przesłanki przedsądu. Jeżeli przedstawione zagadnienie prawnym jest zagadnieniem nowym, nierozwiązanym w orzecznictwie (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), to nie może przecież budzić rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). W razie, gdy takie rozbieżności istnieją, to nie mamy do czynienia z zagadnieniem nowym, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Po drugie, skarżący nieprawidłowo skonstruował uzasadnienie do wskazanych przesłanek, gdyż nie wynika z niego w żaden sposób której przesłanki i w jakim zakresie dotyczy. Po trzecie, z treści uzasadnienia nie sposób wywieść na czym skarżący opiera twierdzenie o potrzebie wykładni przywołanych przepisów prawa. Nie jest natomiast rolą Sądu Najwyższego

doszukiwanie się w treści skargi uzasadnienia dla wskazanej przez autora skargi przesłanki. Po czwarte, drugie zagadnienie prawne nie ma charakteru uniwersalnego, wykraczającego poza sprawę, zakończoną zaskarżonym wyrokiem, a sprowadza się do poprawności stosowania przepisów w konkretnym stanie faktycznym.

Poza tym, Sąd Najwyższy już kilkakrotnie wypowiadał się w sprawie różnicy między kaucją gwarancyjną a zatrzymanym wynagrodzeniem w sprawach o niespełnione świadczenie pieniężne dla podwykonawców, wynikające z umów o roboty budowlane. W uzasadnieniu wyroku z 12 września 2019 r., V CSK 324/18, Sąd Najwyższy przypomniał, że umowa o udzielenie gwarancji jako taka nie posiada ani definicji ustawowej, ani jednolitego określenia w praktyce obrotu gospodarczego, gdyż zależy ona od treści oświadczeń woli stron. Do wyjątków należy ustawowe przewidzenie umowy gwarancyjnej i wówczas może być ona nawet uważana za umowę nazwaną. Takim wyjątkiem jest umowa gwarancji bankowej, określona w przepisach prawa bankowego. Jej konstrukcja opiera się na stosunku prawnym przekazu, co oznacza trójpodmiotową relację prawną, której punktem wyjścia jest umowa zlecenia pomiędzy dłużnikiem i bankiem odnośnie do udzielenia przez ten bank gwarancji bankowej wierzycielowi. Gwarancja ma postać oferty (listu gwarancyjnego) kierowanego do wierzyciela, że w wypadku niespełnienia świadczenia przez dłużnika wierzyciel może przyjąć ofertę przez wezwanie banku do spełnienia świadczenia należnego od dłużnika i w ten sposób zawrze umowę gwarancji z bankiem. Jak od razu widać, jest to zupełnie inna sytuacja prawna niż ta, którą ma się na uwadze rozważając gwarancję należytego wykonania umowy o roboty budowlane, będącą zabezpieczeniem finansowym w postaci procentu od wynagrodzenia. Nazywa się ją kaucją gwarancyjną, której istotę należy traktować różnie, ustalając, czy stronom chodziło o rzeczywistą gwarancję i wówczas powinno się zawrzeć odpowiednią umowę lub poczynić zastrzeżenie umowne, traktowane odrębnie od umowy o roboty budowlane, czy też nazwano kaucją gwarancyjną to, co spełnia jej funkcje, ale jest zatrzymaniem części wynagrodzenia do czasu, gdy zajdą przesłanki do zwrotu, wynikające z ustawy lub umowy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 marca 2019 r., II CSK 61/18). Charakter prawny zabezpieczenia nazywanego kaucją gwarancyjną,

zawsze musi być oceniany przez pryzmat postanowień umownych - czy strony chciały nadać zabezpieczeniu charakter kaucji gwarancyjnej, czy też, jako zabezpieczenie miało służyć zatrzymanie wynagrodzenia wykonawcy, który po pierwsze, godził się na wypłacenie tej jego części w innym terminie, a po drugie, zgadzał się, by inwestor przeznaczył je na pokrycie wierzytelności z tytułu nienależytego wykonania robót budowlanych (wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2016 r., V CSK 481/15). W orzecznictwie znalazło się także stwierdzenie, że skoro istotą gwarancji jest to, aby w majątku uprawnionego znalazła się kwota gwarancji na wypadek, gdy z gwarancji zechce się skorzystać, to zatrzymanie części należnego wynagrodzenia jest jednym ze sposobów jej tworzenia (wyroki Sądu Najwyższego: z 10 listopada 2016 r., IV CSK 78/16; z 7 kwietnia 2017 r., V CSK 428/16 i z 9 listopada 2018 r., V CSK 501/17). Jednakże dla zrealizowania kaucji gwarancyjnej wymaga się, aby kwota kaucji znalazła się w aktywach uprawnionego do kaucji i pozostawała w nich tak długo, aż zajdą przesłanki do jej zwrotu na rachunek drugiej strony. Kaucja ma bowiem charakter zobowiązania kauzalnego, akcesoryjnego i noszącego cechy depozytu nieprawidłowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 maja 2016 r., V CSK 481/15), a także kojarzonego z czynnościami o charakterze powierniczym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2016 r., I CSK 1005/14). Dający kaucję przekazuje określoną kwotę na rachunek biorącego, a biorący jest uprawniony do zaspokojenia swoich interesów w przypadku niespełnienia świadczenia w terminie przez zobowiązanego lub do zwrotu kaucji w razie spełnienia tego świadczenia. Z tych względów za kaucję gwarancyjną z reguły nie może zostać uznane zatrzymanie części wynagrodzenia należnego drugiej stronie, gdyż nie ma wówczas przekazania środków pieniężnych na rachunek uprawnionego z zabezpieczenia wykonania świadczenia. Taka sama sytuacja wystąpi, gdy zatrzymanie części wynagrodzenia nazwie się potrąceniem kwoty należnej do zabezpieczenia. W odniesieniu do umów o roboty budowlane jest to pozostawienie części wynagrodzenia należnego podwykonawcom na rachunku wykonawcy z utrzymaniem jego odpowiedzialności wraz z inwestorem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 23 marca 2018 r., I CSK 349/17 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 czerwca 2018 r., IV CSK 40/18 i z 10 stycznia 2020 r., IV CSK 395/15).

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.